

Esquemes i resums d'història d'Espanya

DESAMORTITZACIONS

Lleis de desamortització

Il·lustrats, si bé no es va convertir en llei, Jovellanos en el seu "informe sobre la ley agraria", i altres il·lustrats, com Campomanes i Olavide, senyales que els problemes dels camps espanyols es deuen principalment a l'amortització de terres del clero, la noblesa i els ajuntaments, i a les vinculacions, així com el gran nombre de "baldíos" (terres sense conrear).

1798, Carles IV- Els primers intents de desamortització de terres del clero varen començar el 1798 amb una llei on es dona ordre de vendre les propietats d'una colla d'obres benèfiques que eren administrades pel clero, a fi de solventar els problemes de la hisenda pública.

1808, Josep I Bonaparte - Suprimeix el règim senyorial. Els convents queden reduïts a una tercera part.

Corts de Cadis - Queda abolit el senyoriu (6 d'agost de 1811) ..."la facultad de administrar justicia (jurisdicció) que tenían los señores, pasa a la nación soberana, cuyos tribunales seran los únicos con poder de ejercer la justicia..."

Trienni Liberal, 1822 - Queden abolits els privilegis de classe; es suprimeixen els senyorius, queden abolits els mayorazgos. És obligatori vendre les terres dels convents de menys de 24 frares i els dels ordres militars.

Lleis de desvinculació i desamortització dels liberals progressistes

Mendizábal, 1836

Causes

Es tracta d'una mesura liberalitzadora: la terra ha de convertir-se en una propietat privada més, a lliure disposició del propietari, i s'ha de poder comprar i vendre.

El producte de la subhasta de les terres de l'Església desamortitzades serviren per eixugar el dèficit de la hisenda pública, tant si els compradors paguen en títols de deute públic com si paguen en metàl·lic.

Els ingressos serveixen també per finaçar la guerra carlina

El clero, partidari majoritàriament de la causa carlina, rep un cop molt dur, alhora que se'l privava de recursos que podien ajudar aquesta causa.

El govern vol crear així també una massa de partidaris d'Isabel II, que no són altres que els compradors de terres, interessats en mantenir el que han obtingut amb la compra de terres.

Modificació de la propietat nobiliària (Llei de 30 d'agost de 1836), segons aquesta llei, es prohibia que hi haguessin propietats vinculades, com ho eren la major part de la noblesa, i ara el propietari en podia disposar lliurement, vendre-les si volia.

L'aplicació d'aquesta llei (promulgada per primer cop el 1811) fou conflictiva, ja que s'havia d'averiguar qui era el propietari, en cas de les senyories jurisdiccionals, molts pagesos no disposaven de la documentació que acreditava la seva propietat, i els tribunals donaven la raó als senyors; en el cas de senyories territorials, l'amo era sempre el senyor. A finals del segle XIX encara hi havien plets per la propietat de moltes finques.

Modificació de la propietat del clero (Llei de 29 de juliol de 1837), de **Mendizábal**.

L'estat va suprimir els ordres religiosos (clero regular), excepte els que es dedicaven a l'ensenyament i els que tenien cura de l'hospital, i se'n va incautar les propietats, declarant-les "béns nacionals".

També va declarar "béns nacionals" les propietats del clero secular, que va continuar existint i fent-se càrrec de les parròquies.

Aquestes terres nacionalitzades, van ser venudes en subhasta pública, podent-se pagar el seu valor en efectiu o en títols de Deute Públic amb el seu valor nominal (que llavors era molt superior al real).

Espartero, 1841, posa a la venda els béns dels clero secular i els que restaven del regular.

Pascual Madoz, Modificació de l'Estatut de les propietats municipals (Llei de l'1 de maig de 1856),

La llei obligava els ajuntaments a posar en venda els "béns de propis", però no els "béns de comuns", que eren aprofitats per tots els veïns. Però els ajuntaments els posaren ambdós a la venda

També aquestes terres eren declarades "béns nacionals" i venudes en subhasta pública. L'import era pagat en efectiu o en títols de Deute Públic, però en aquest cas en el seu valor real.

Conseqüències de les desamortitzacions

Socials:

- El clero va rebre un cop molt dur.
- En el cas de la noblesa, les seves propietats de tipus feudal varen passar a ser propietats burgeses, capitalistes, de les que en podien ara disposar lliurement.
- Molts nobles es convertiren en propietaris capitalistes d'unes terres sobre les que abans just tenien jurisdicció.
- Va néixer una nova classe de terratinents, la burgesia que va invertir en aquestes terres, i que acaba confont-se amb la vella noblesa.
- L'explotació de les terres va continuar ens mans dels grans arrendataris.
- En general, es va reforçar la gran propietat, tret de les zones on hi havia arrendataris benestants, com el cas de Catalunya.
- Molts petits arrendataris vegeren empitjorar la seva situació, en endurir-se les condicions dels contractes.
- Molts camperols van perdre la possibilitat d'utilitzar els béns comunals.
- Va augmentar el nombre de jornalers.

Econòmiques:

- augment de les superfícies conreades, especialment de cereals i de vinya.
- Es va frenar el Deute Públic.
- Possible desviament de capital industrial; la gent amb doblers va invertir en terres i no en la indústria, hi ha historiadors que creuen que això va retardar la industrialització d'Espanya.
- La desamortització no va suposar la capitalització del camp espanyol, els propietaris seguien actuant, en generals, com ho havia fet sempre la noblesa.

Altres conseqüències:

- Consolidació del règim liberal, no tan sols en el sentit econòmic, sino polític, ja que la massa de compradors estaven ara interessats en el triomf de la causa liberal.
- Va suposar el triomf del sistema de propietat liberal i capitalista.
- L'explotació intensiva del territori, per obtenir-ne beneficis, va suposar canvis i perjudicis importants en la vegetació i la fauna.
- va influir en el pla urbanístic espanyol; en les ciutats, els gran edificis dels convents es convertiren en casernes, edificis públics, grans places, carrers... (carrer nou de Manacor, abans pertanyia als dominics).
- Ruptura de les relacions entre l'Església i l'estat, que fou molt dura i es va mantenir fins el Concordat de 1851 (sota el govern moderat).

Vocabulari desamortitzacions

Desamortització - És el fet de posar a la venda, repartir o alienar i convertir en propietat capitalista, béns amortitzats, de mans mortes (eclesiàstics) o comunals (ajuntaments) a través d'una sèrie de mesures legislatives.

Senyorius - Dominis territorials en els quals el camperols que treballaven la terra estaven sotmesos al propietari per mitjà d'una sèrie de relacions de dependència: pagar impostos, lliurar part de la collita, treballar pel senyor determinats dies...Podien ser:

Senyorius territorials - El propietari de les terres era el senyor; cedia o arrendava parts d'ella als pagesos i gaudia també de drets jurisdiccionals.

Senyorius jurisdiccionals - Els camperols eren propietaris de la terra, però la noblesa laica o el clergat havia assumit prerrogatives pròpies del rei (jurisdiccionals) com impartir justícia i cobrar impostos.

Mans mortes - Béns immobles que pertanyien a perpetuïtat a l'Església per donació, i no podien ser venuts ni alienats.

Clero regular - El dels convents o monestirs

Clero secular - El de les parròquies

Béns comunals - Terres que pertanyien als ajuntaments i eren aprofitades pels veïns del poble.

Béns de propis - Terres que pertanyien als ajuntaments, però que aquest havia llogat a algú, a canvi d'unes rendes.

